

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1928 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om avskaffande av ordensväsendet m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 254, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville för sin del besluta, att 37 § regeringsformen må erhålla följande förändrade lydelse: 'Konungen må icke utdela ordnar eller adliga värdigheter', i följd varav ock förbudet för regent enligt 39 § i regeringsformen att utdela riddarevärdighet bortfaller».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Den förevarande motionen avser dels att avskaffa ordensväsendet, dels ock införande av förbud mot vidare utdelande av adliga värdigheter.

Den förra frågan var senast förlidet år under riksdagens omprövning, likaså nu i anledning av motion av herr *Lindhagen*. Konstitutionsutskottet hemställde i sitt över motionen avgivna utlåtande (nr 12) — efter en redogörelse för ordensväsendets historia i Sverige och tidigare förslag om dess avskaffande — på anförda skäl, att riksdagen måtte avlåta skrivelse med begäran, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke de kungl. svenska riddarordnarna borde avskaffas, samt för riksdagen framlägga det förslag till bestämmelse i regeringsformen, som av dylikt övervägande kunde föranledas. Denna hemställan bifölls av andra kammaren men avslogs av första kammaren, varigenom frågan förföll.

På en inom första kammaren senare under förra årets riksdag framställd interpellation angående regeringens ställning till ordensväsendet avgav statsminister *Ekman* ett svar, vilket finnes avtryckt som bilaga till förevarande motion. I detta svar framhöll statsministern, att den nuvarande regeringen — inom vilken något enhetlig mening för ordensväsendets avskaffande icke förelåg — sökt medverka till en begränsning av antalet ordensförläningar, samt uttryckte en förmodan, att en sålunda efterhand mera begränsad ordensutdelning samtidigt skulle »kunna undgå flertalet av de, individuellt sett, mest i ögonen fallande inkonsekvenserna i grunderna för denna metod att utmärka och

prissätta därav träffade människors medborgerliga värde». Tillika meddelade statsministern, att »man också från ordensmyndigheternas sida angivit sig vara villig att taga under övervägande, huruvida viss justering av principerna för ordensutdelning kunde befinnas erforderlig och lämplig».

Innevarande år har av Konungen tillsatts ett ordensråd, bestående av ordenskanslern och ordenssekreteraren jämte fyra andra personer, vilket fått till uppgift att granska förslag till ordensutnämningar.

Då sålunda åtgärder vidtagits till stävjande av de missförhållanden på ordensväsendets område, vilka må hava förefunnits, och det synes böra vara regeringens sak att vidtaga de ytterligare mått och steg, vilka i denna fråga kunna prövas påkallade, samt då spörsmålet i varje fall icke torde kräva ändring i grundlag, vill utskottet avstyrka motionen i vad den avser ordensväsendet.

Beträffande motionärens förslag om förbud för Konungen att utdela adliga värdigheter finner utskottet, då denna fråga saknar aktualitet — sådana värdigheter hava icke sedan över 20 år tillbaka utdelats — någon grundlagsändring i detta avseende icke påkallad.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 mars 1928.

På konstitutionsutskottets vägnar:

ARTHUR ENGBERG.

Närvarande: Herrar von Geijer*, Engberg, Strömberg, Adolf Dahl, G. W. Hansson, Stendahl, Vennerström*, Fehr*, A. W. Johansson, Per Andersson, Åkerberg*, Sävström, Magnusson i Tumhult*, Borg, Gustafson i Kasenberg, Bäckström, Hallén, Johansson i Kälkebo, Andersson i Igelboda och Pehrsson i Göteborg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Engberg, Strömberg, G. W. Hansson, Vennerström, Åkerberg, Sävström, Borg, Hallén* och *Andersson* i Igelboda, som ansett, att utskottets utlåtanden bort hava följande lydelse:

Vid prövningen av de synpunkter, som framförts i ämnet, har utskottet funnit övervägande skäl tala för ordensväsendets avskaffande. Ordensutmärkelserna torde numera i många fall utgöra endast yttre tecken på en viss social eller ekonomisk ställning, icke uttryck för uppskattning av ett särskilt värdefullt arbete i samhällets tjänst. Och det synes vara obestridligt, att ej sällan ordensutmärkelser förvärfvas enbart genom ekonomiska uppoffringar. Att vid dylika förhållanden ordensutmärkelserna ej kunnat bibehålla sitt avsedda värde av offentligt erkännande av personlig förtjänst torde vara ovedersägligt. Men därest detta värde ej kan upprätthållas, lär anledning finnas till övervägande, huruvida statens värdighet och nytta äro betjänta av ordensväsendets fortvaro.

Under tidigare behandling av denna fråga har med särskild styrka betonats den skadliga påföljd, som i det internationella umgänget komme att vållas genom avsaknaden av möjlighet till ordensförlänningar. Denna olägenhet må ej underskattas, men utskottet har funnit dylika hänsyn ej böra verka avgörande, därest eljest skäl för ordensväsendets avskaffande anses föreligga.

Utskottet har alltså kommit till den mening, att fortvaro av ordensväsendet ej är önskvärd. Tveksamhet kan råda i vilken form en dylik mening bör till Kungl. Maj:t framföras. Vid tidigare behandling inom riksdagen har föreslagits skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om övervägande i avsett syfte. Den nu förevarande motionen är inriktad på förslag till inskrivande i regeringsformen av förbud emot utdelande av riddarvärdighet. Då regeringsformen ej innehåller stadgande om makt för Konungen att förläna ordnar, torde kunna invändas, att denna grundlag ej heller är rätt plats för ett förbud. Emellertid innefattar 39 § regeringsformen förbud för regent att utdela riddarvärdighet. Riddarordnarnas befintlighet har alltså ej i regeringsformen lämnats obeaktad och deras eventuella upphörande torde i varje händelse kräva en jämkning i nämnda lagrum. Det har vid dylikt förhållande synts utskottet böra tagas under omprövning, huruvida ej ett beslut om riddarordnarnas avskaffande borde upptagas i regeringsformen.

Innevarande år har av Konungen tillsatts ett ordensråd, bestående av ordenskanslern och ordenssekreteraren jämte fyra andra personer, vilket fått till uppgift att granska förslag till ordensutnämningar. Utskottet nödgas finna, att denna åtgärd är så långt ifrån ägnad att motverka ordensväsendets skadliga verkningar, att den tvärtom ger det florerande systemet en opåkallad extra sanktion.

Vidkommande motionärens förslag om förbud för Konungen att utdela adliga värdigheter finner utskottet visserligen, att denna fråga icke har samma aktualitet som kravet på ordensväsendets avskaffande. Då det emellertid bli-

vit en praxis — obruten sedan många år tillbaka — att icke upphöja i adligt stånd eller tilldela adelsmän friherrlig och friherre grevlig värdighet, och då intet förnuftigt skäl kan anföras för ett bibehållande av det kungliga prerogativ, varom här är fråga, anser sig utskottet böra förorda, att praxis bekräftas genom det nämnda prerogativets upphävande.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke de kungl. svenska riddarordnarna böra avskaffas och Konungens rätt att i adeligt stånd upphöja samt tilldela adelsmän friherrlig och friherrar grevlig värdighet upphävas, samt för riksdagen framlägga det förslag till bestämmelse i regeringsformen, som av dylikt övervägande må föranledas.

2) av herr *Dahl*, som anført:

På de skäl, som konstitutionsutskottet 1927 i utlåtande nr 12 anført, har jag ansett utskottet böra i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om övervägande av frågan om de kungl. svenska riddarordnarnas avskaffande.